

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

No2

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, fevral.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukurimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikrarov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirathbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

TIJORAT BANKLARINING INVESTITSIYA LOYIHALARINI KREDITLASH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	40
Faxriddinov Temur Faxriddin o'g'li	
TEMIR YO'L YO'LLARINI TA'MIRLASH KORXONALARINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH OMILLARI.....	46
Allabergenov Sherzod Maksudbayevich	
BANKLARNI TRANSFORMATSIYALASH JARAYONIDA INVESTITSION KREDITLASHNING XORIJ TAJRIBASI.....	51
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
O'ZBEKISTONDA BUDJET OCHIQLIGINI TA'MINLASH BO'YICHA QONUNCHILIK BAZASINING EVOLYUTSIYASI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI.....	55
Mamanov Alisher Umbarovich	
ENERGETIKA TARMOG'I KORXONALARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH YO'LLARI.....	60
Xamdanova Gavxar Absamatovna	
SMART UNIVERSITET MODELINING XALQARO TAJRIBASI VA UNI YANGI O'ZBEKISTON TA'LIM TIZIMIGA MOSLASHTIRISH MASALALARI.....	65
Saloxiddinova Sitora Baxodir qizi	
IJTIMOIIY OBYEKTlarda QURILISH XIZMATLARINI MOLiyALASHTIRISHNING NAZARIY – ASOSIY TAMOIYILLARI.....	68
Gapparov Azim Qayumovich	
QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARINING ISHLAB CHIQRISH FAOLIYATIGA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANI JORIY ETISH ORQALI RAQOBATBARDOSHLIKNI TA'MINLASH.....	72
Zaripov Shoxboz Alijon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA MASOFAVIY BANK XIZMATLARINING IQTISODIY VA IJTIMOIIY BARQARORLIKKA TA'SIRI.....	75
Kolmatova Asila Menglimurod qizi	
РОЛЬ GREEN BONDS В МЕЖДУНАРОДНОЙ ФИНАНСОВОЙ СТРАТЕГИИ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ.....	81
Н.Т. Бекназарова	
BARQAROR RIVOJLANISH SHAROITIDA EKOLOGIK BOSHQARUV VA AUDIT.....	86
Shaymatova Nargiza Ashurovna	
NORASMIY IQTISODIYOTNING MAVJUDLIGINING NAZARIY MASALALARI VA UNI ANIQLASHNING USLUBIY YONDASHUVLARI.....	93
Alimardonov G'ayratjon Nuraliyevich	
DIGITAL TWIN-BASED DECISION SUPPORT FOR COST OPTIMIZATION AND RISK MANAGEMENT IN INFRASTRUCTURE SYSTEMS.....	99
Nelyufar Umarovna Dadabayeva	
PAXTA BO'LAKCHASINING OG'MA TO'RLI YUZA SIRTI BO'YLAB HAVO OQIMI TA'SIRIDAGI HARAKATINING MATEMATIK MODELI.....	108
Karimov Abdusamat	
АДАПТИВНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ К ВНЕШНИМ РИСКАМ И ГЕОЭКОНОМИЧЕСКИМ ТЕНДЕНЦИЯМ.....	115
Бабаджанов Шухрат Атахмович	
“TIBBIYOT BOZORINING UZLUKSIZ RIVOJLANISHI UCHUN MEKANIZMLARNI TAKOMILLASHTIRISH YONDASHUVLARI”.....	120
Abdumalikov Shoxjahon Jaloliddin o'g'li	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING MEHNAT BOZORI RIVOJLANISHIDAGI ROLI VA BANDLIKKA TA'SIRI.....	124
Egamberdiyev Abdujabbor Xusanovich	

XORAZM VILOYATIDA ETNOGRAFIK TURIZMNI BARQAROR RIVOJLANTIRISH MEXANIZMINING AHAMIYATI	129
Ro'zimatova Shaxlo Baltaboy qizi	
THE FEAR OF MISSING OUT (FOMO) EFFECT IN ADVERTISING AND ITS NEUROPSYCHOLOGICAL IMPACT ON IMPULSE BUYING	134
Negmatov Nodir Nozimovich	
O'ZBEKISTONDA TRANSPORT XIZMATINI TASHKIL ETISHNING ASOSIY IQTISODIY KO'RSATKICHLARI VA TENDENSIYALARI TAHLILI.....	139
Aytiyeva Sevara	
TO'QIMACHILIK SANOATIDA INVESTITSION LOYIHALARNI BOSHQARISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR.....	144
Qurbonov Jasurbek Pozilovich	
YASHIL IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA O'ZBEKISTON UCHUN AHAMIYATI.....	149
Abdullayeva Matluba Nematovna, Nuriddinov Kamoliddin Faxriddin o'g'li	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA KICHIK KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI.....	155
Axmedov Sanjar Temur o'g'li	
POPULATION IMPACT ON CONSUMER CULTURE AND NATIONAL ECONOMIC GROWTH.....	160
Rustamov Sherov Oblokulovich	
AVTOTRANSPORT KORXONALARINING IQTISODIY KO'RSATKICHLARI TAHLILI VA ULARNI YAXSHILASHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR.....	164
Laylo Akbarova, Komolov Adxam Dilshod o'g'li	
MODELING THE DIFFUSION OF DIGITAL BANKING ADOPTION IN UZBEKISTAN: EVIDENCE FROM TBC BANK USING THE BASS DIFFUSION MODEL AND A HYBRID REGRESSION APPROACH	169
Feruza Nabieva	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA EKOLOGIK XARAJATLARNI BUXGALTERIYA HISOBIDA AKS ETTIRISH VA BAHOLASH	176
Rabbimov Elbek Abdulloyevich, G'afforov Ilhom Ilyosjonovich, Ergashev Olloyor Furqat o'g'li	
O'ZBEKISTONNING YANGI BOZORLARGA CHIQUISHIDA FAOL MARKETING VOSITALARIDAN FOYDALANISHNING INTEGRALLASHGAN MODELI.....	183
Baqoyev Sunnatillo Burxon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA TADBIRKORLIK FAOLIYATIGA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING ILMIY-KONSEPTUAL ASOSLANISHI.....	188
Salaydinov Shodiyor Nizom o'g'li	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELI SIFATINI OSHIRISH VA KREDIT RISKINI BOSHQARISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	194
Turg'unov Nodirbek Muminjanovich	
SANOAT KORXONALARI TUZILMASINI TAKOMILLASHTIRISH MEXANIZMI	198
Jabborov Elbek Erkin o'g'li	
SOLIQ STAVKALARINI TABAQALASHTIRISHNING TADBIRKORLIK FAOLIYATINI RIVOJLANISHGA TA'SIRI.....	202
Abduraimova Nigora Abdugapparovna	
MINTAQALAR IQTISODIY RIVOJLANISHIDAGI TAFOVUTLARNI KAMAYTIRISHNI TA'MINLASHDAGI XORIJ MAMLAKATLAR TAJRIBASI.....	208
Egamov Temur Muzaffarovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI MOLIYAVIY RAG'BATLANTIRISH IMKONIYATLARI.....	213
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
MINTAQA IQTISODIYOTINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA XIZMATLAR SOHASINING O'RNI VA OBYEKTIV ZARURLIGI.....	217
Achilova Firuza Kurbanovna	
INVESTITSIYALARNI JALB ETISH ORQALI MAXSUS IQTISODIY ZONALARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	222
Ergashev Olim	

KICHIK BIZNES INNOVATSION FAOLIYATINING RIVOJLANISHIDAGI ASOSIY TENDENSIYALAR	227
Amirov Zubaydulla Toir o'g'li	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHDA YOSHLAR TADBIRKORLIGINING O'RNI VA AHAMIYATI	233
Isakjanova Saboxat Muhamedovna	
KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMIDA AKSIYADORLAR HUQUQLARINI HIMOYA QILISH MEXANIZMLARINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	238
Xakimov Uchkun Xamitovich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA MILLIY MAKROIQTISODIY SIYOSATNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	242
Mardanova Ra'no Isakovna	
XUSUSIY VA DAVLAT SHIFOXONALARI UCHUN RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARINI QIYOSIY TAHLIL	246
Yakubov Temur G'anibekovich	
RAQAMLI SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMIDA RESURS SAMARADORLIGI VA IQTISODIY NATIJADORLIK MODEL	250
Ziyodullayev Qahramon	
"MILLIY TURIZM SITUATSION-MONITORING MARKAZI" VA "YASHIL TUROPERATORLAR" FAOLIYATINI SHAKLLANTIRISH ISTIQBOLLARI	254
Toshev Akmal Salimovich	
RISK-MENEJMENT VA MOLIYAVIY BARQARORLIK O'ZARO BOG'LIQLIGINING KONSEPTUAL MODELINI SHAKLLANTIRISH TAMOYILLARI	261
Madaminov Bekzod Allayarovich	
O'ZBEKISTONDA YASHIRIN IQTISODIYOT: BAHOLASH METODOLOGIYASI, DINAMIKASI VA QISQARTIRISH ISTIQBOLLARI (1996 – 2026-YILLAR TAHLILI)	266
Djumanova Rano Fayzullayevna	
OLIY TA'LIM SIFATINI BAHOLASHDA MAJMUALI DIAGNOSTIK MODELNING AMAL QILISH XUSUSIYATLARI	272
Xo'jaxonov Ma'rufxon Xamidxonovich	
TIJORAT BANKLARI FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISHNING XORIJ TAJRIBASI	278
Vafiyev Raxim Xalimjonovich	
INVESTITSIYA LOYIHALARINI KREDITLASH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	282
Nigora Nurmatova	
BANK SEKTORINING INVESTITSIYA OQIMLARINI BOSHQARISHDAGI STRATEGIK O'RNI	287
Abdumavlonov Abdumutal Abdumajid o'g'li	
O'ZBEKISTON KORXONALARIDA UZOQ MUDDATLI MOLIYAVIY INVESTITSIYALAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	291
Allabergenova Nilufar Shermetovna	
O'ZBEKISTON BANK TIZIMIDA TA'MINOTLI YIRIK KREDITLAR ASOSIDA QIMMATLI QOG'OZLAR CHIQRISH ORQALI RESURS BAZASINI KENGAYTIRISH MEXANIZMLARI	298
Ahmedov Akbarali Sultonmurodovich	
"MINTAQA SANOATI SALOHİYATIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI"	306
Abdinazarov Xusan Shaymanovich	
BUDJET TASHKILOTLARI FAOLIYATIDA MAJBURIYATLAR: MAZMUNI, TURLARI VA TARKIBI	309
Jabbarova Charos Aminovna	
ATROF-MUHIT VA EKOLOGIK IQTISODIYOT: TURIZM XIZMATLARI BOZORIDA RESURLARDAN OQILONA FOYDALANISH VA UNING RAQOBATBARDOSHLIGINI TA'MINLASH	316
Alikulov Samar Abdirashidovich	
O'ZBEKISTON TURIZM INDUSTRIYASI RIVOJLANISHIDA FORSAIT TEXNOLOGIYALARINI QO'LLASH	322
Turdibekov Xasan Ibragimovich	
АНАЛИЗ ДЕБИТОРСКОЙ И КРЕДИТОРСКОЙ ЗАДОЛЖЕННОСТИ ХОЗЯЙСТВУЮЩЕГО СУБЪЕКТА	329
Камолова Феруза Кахрамоновна	

TASHQI QARZNING IQTISODIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRI: QARZ BARQARORLIGINI BAHOLASH MODELLARI ASOSIDA O'ZBEKISTON MISOLIDA TAHLIL	333
Oliyova Kumushoy Ahmad qizi, Tashmuxeamedova Yayra Atxamovna	
XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARNING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SOLIQLARNI TARTIBGA SOLISHNING TAHLILI	339
Kudiyarov Kishibay Ramatullaevich	
KORXONALAR FAOLIYATINING IQTISODIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING XORIJ TAJIRIBASI	343
Iminova Nargizaxon Akramovna	
SUG'URTA KOMPANIYALARINING TO'LOVGA QOBILIYATLILIGINI BOSHQARISHDA RISKLAR VA RISK-MENEJMENTNING O'RNI	350
Xalikulova Shirin Utkir qizi	
BUDJET TASHKILOTLARIDA BUXGALTERIYA HISOBI VA HISOBOTINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISHDAGI MUAMMOLAR VA KAMCHILIKLAR	354
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Xasanboyeva Muyassar Ubaydullayevna	
XUSUSIY KORXONALARDA KADRLAR MENEJMENTI SAMARADORLIGINI OSHIRISH	358
Alimova Dildora Damirovna	
BANK TRANSFORMATSIYASI TUSHUNCHASI VA UNING MENEJMENTDAGI O'RNI	363
Rajabov Oybek Panjievich	
O'ZBEKISTON OZIQ-OVQAT SANOATIDA ISHLAB CHIQRISH SAMARADORLIGINING HOZIRGI HOLATI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	367
Eshtemirova Anora Norboy qizi	
BOZOR KONYUNKTURASIGA MOS PIYOZ YETISHTIRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	371
Sadikova Shohida Obidqul qizi	
HUDUDLARDA MAISHIY XIZMATLAR SOHASINI KLASTERLASH VA RESURS SAMARADORLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI	375
Normurodova Zebo Eshmaxmatovna	
XUSUSIY VA KORPORATIV TUZILMALARDA AUDITORLIK TEKSHIRUVI HAMDA AUDITORLIK XULOSASINI SHAKLLANTIRISH AMALIYOTI	380
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Ubaydullayev Toxirjon Abdullajanovich	
YIRIK VA KICHIK BIZNES O'RTASIDA KOOPERATSIYA MUNOSABATLARINI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI	385
Nasirova Kamola Alimovna	
MOLIYAVIY HISOBOTLARNING QAROR QABUL QILISH JARAYONIDAGI IQTISODIY ROLI	394
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Yahyayeva Ra'no Raximovna	
DIRECTIONS FOR IMPROVING INVESTMENT POLICY IN THE CONDITIONS OF DIGITAL ECONOMY (EXPERIENCE OF UZBEKISTAN)	400
Khatamov Nurbek Achildiyevich, Sharifi Abdul Fatah	
DAVLATNING FISKAL VA MONETAR SIYOSATI UYG'UNLIGINING IQTISODIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRINI BAHOLASH	405
Uralov Shavkat Maxramovich	

DAVLATNING FISKAL VA MONETAR SIYOSATI UYG'UNLIGINING IQTISODIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRINI BAHOLASH

Uralov Shavkat Maxramovich

Jizzax viloyati IIB Moliya va moddiy-texnika ta'minoti boshqarmasi boshlig'i

Annotatsiya. Mazkur maqolada davlatning fiskal va monetar siyosati o'rtasidagi uyg'unlikning iqtisodiy xavfsizlikka ta'siri tahlil qilinadi. Tadqiqotda fiskal va pul-kredit siyosatining makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashdagi o'rni, ularning o'zaro muvofiqlashtirilgan holda amalga oshirilishining iqtisodiy o'sish, inflyasiya jarayonlari hamda moliyaviy barqarorlikka ta'siri yoritib berilgan. Shuningdek, fiskal intizom va monetar barqarorlik o'rtasidagi muvozanat iqtisodiy xavfsizlikni mustahkamlashning muhim omili sifatida asoslab berilgan. Tadqiqot natijalari fiskal va monetar siyosatni uyg'unlashtirish orqali iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: fiskal siyosat, monetar siyosat, iqtisodiy xavfsizlik, makroiqtisodiy barqarorlik, davlat budjeti, pul-kredit siyosati.

Abstract. This article examines the impact of coordination between fiscal and monetary policy on ensuring economic security. The study analyzes the role of fiscal and monetary instruments in maintaining macroeconomic stability and highlights their influence on economic growth, inflation dynamics, and financial stability when implemented in a coordinated manner. It is substantiated that the balance between fiscal discipline and monetary stability serves as a key factor in strengthening economic security. The findings of the research contribute to improving the effectiveness of macroeconomic policy coordination.

Key words: fiscal policy, monetary policy, economic security, macroeconomic stability, state budget, monetary regulation.

Аннотация. В статье анализируется влияние согласованности фискальной и монетарной политики государства на обеспечение экономической безопасности. Рассматривается роль фискальной и денежно-кредитной политики в поддержании макроэкономической стабильности, а также их влияние на экономический рост, инфляционные процессы и финансовую устойчивость при условии их взаимной координации. Обосновано, что баланс между фискальной дисциплиной и монетарной стабильностью является важным фактором укрепления экономической безопасности. Результаты исследования могут быть использованы при совершенствовании механизмов макроэкономической политики государства.

Ключевые слова: фискальная политика, монетарная политика, экономическая безопасность, макроэкономическая стабильность, государственный бюджет, денежно-кредитная политика.

KIRISH

Zamonaviy iqtisodiy tizimda makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va milliy iqtisodiy xavfsizlikni mustahkamlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ushbu jarayonda fiskal va monetar siyosat muhim tartibga soluvchi mexanizmlar sifatida namoyon bo'lib, ularning o'zaro uyg'unligi iqtisodiy o'sish sur'atlari, inflyasiya darajasi, bandlik holati hamda moliyaviy barqarorlikka bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, globallashuv sharoitida tashqi iqtisodiy xatarlar, moliyaviy bozorlardagi beqarorlik va geoiqtisodiy omillar kuchayib borayotgan bir davrda ushbu siyosatlarning muvofiqlashtirilgan holda olib borilishi iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashning muhim sharti sifatida qaralmoqda.

Davlatning fiskal siyosati orqali budget daromadlari va xarajatlarini samarali boshqarish, ijtimoiy majburiyatlarni moliyalashtirish va iqtisodiy faollikni rag'batlantirish imkoniyati yaratilsa, monetar siyosat pul-kredit instrumentlari yordamida narxlar barqarorligini saqlash, moliya bozorlarining ishonchligini ta'minlash hamda investitsion muhitni yaxshilashga xizmat qiladi. Ushbu ikki siyosat yo'nalishining o'zaro uyg'unligi makroiqtisodiy nomutanosibliklarning oldini olish, fiskal intizom va monetar barqarorlik o'rtasidagi muvozanatni saqlash orqali iqtisodiy xavfsizlik darajasini oshirish imkonini beradi.

So'nggi yillarda iqtisodiy rivojlanishning yangi bosqichida davlat tomonidan fiskal va monetar siyosatni muvofiqlashtirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bu jarayon iqtisodiy islohotlarning izchilligi, moliyaviy resurslardan samarali foydalanish hamda iqtisodiy tizimning ichki va tashqi xatarlarga nisbatan barqarorligini kuchaytirish bilan bevosita bog'liqdir. Shu nuqtayi nazardan, fiskal va monetar siyosat uyg'unligining iqtisodiy xavfsizlikka ta'sirini ilmiy asosda baholash dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Mazkur ilmiy maqolada davlatning fiskal va monetar siyosati o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik, ularning uyg'unlashgan holda amalga oshirilishining iqtisodiy xavfsizlik ko'rsatkichlariga ta'siri hamda makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashdagi roli tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari iqtisodiy siyosatni yanada takomillashtirish hamda iqtisodiy xavfsizlikni mustahkamlashga qaratilgan ilmiy xulosalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Zamonaviy iqtisodiy adabiyotlarda fiskal va monetar siyosatning o'zaro munosabati makroiqtisodiy barqarorlik va iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashning muhim omili sifatida keng tadqiq etilmoqda. Tadqiqotchilar fiskal va monetar siyosatning alohida samaradorligidan ko'ra, ularning muvofiqlashtirilgan holda olib borilishi iqtisodiy natijalarga kuchliroq ta'sir ko'rsatishini ta'kidlaydilar. Xususan, Martin, Ondra va Dominik fiskal va monetar siyosatning iqtisodiy sikllarga ta'sirini tahlil qilib, zamonaviy iqtisodiyot sharoitida ularning o'zaro muvozanati iqtisodiy barqarorlikni saqlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanini asoslab bergan. Shuningdek, Yevropa Ittifoqi tajribasida olib borilgan empirik tadqiqotlar fiskal va monetar siyosat uyg'unligining inqiroz sharoitida iqtisodiy tiklanish jarayonlarini tezlashtirishini ko'rsatadi [1].

Fiskal va monetar siyosat o'rtasidagi tizimli bog'liqlik masalasi Yeboah tomonidan olib borilgan keng qamrovli sharh tadqiqotida chuqur yoritilgan. Muallif fiskal va pul-kredit siyosati o'rtasidagi o'zaro ta'sir mexanizmlarini nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilib, ushbu siyosatlarning uyg'unligi makroiqtisodiy xavflarni kamaytirishda muhim rol o'ynashini ta'kidlaydi. Ayniqsa, siyosatlar o'rtasidagi nomuvofiqlik inflyasiya bosimlari, qarz barqarorligi va iqtisodiy o'sish sur'atlariga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkinligi ilmiy asosda yoritilgan [2].

Xalqaro moliya institutlari tomonidan olib borilgan tadqiqotlar ham fiskal va monetar siyosat o'rtasidagi muvofiqlashtirish masalasiga alohida e'tibor qaratadi. Hilbers hamda Kopits tomonidan taqdim etilgan tadqiqotlarda fiskal intizom, davlat qarzining barqarorligi va monetar siyosatning ishonchligi o'rtasidagi bog'liqlik tahlil qilingan. Ularning xulosalariga ko'ra, fiskal qoidalar va pul-kredit siyosati instrumentlarining uyg'unligi iqtisodiy xavfsizlikni mustahkamlashda institusional asos bo'lib xizmat qiladi [3], [8].

Mahalliy olimlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda ham fiskal va monetar siyosat uyg'unligining ahamiyati alohida ta'kidlanadi. Islomov va Xudoyberdiyev fiskal siyosat samaradorligini oshirish masalalarini tahlil qilib, budget barqarorligi va monetar siyosatning izchilligi iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashda muhim ekanini qayd etadi. Karimov esa fiskal va monetar siyosat uyg'unligining makroiqtisodiy natijalarga ta'sirini o'rganib, siyosatlararo muvofiqlashtirish iqtisodiy o'sishning barqarorligini ta'minlashga xizmat qilishini ilmiy jihatdan asoslaydi [4], [5].

Iqtisodiy xavfsizlik masalalari Tursunov tadqiqotlarida davlat siyosati kontekstida ko'rib chiqilgan bo'lib, unda fiskal va monetar mexanizmlarning muvofiqlashtirilgan holda ishlashi iqtisodiy tizimning ichki va tashqi xatarlarga chidamliligini oshirishi ta'kidlanadi. Shuningdek, Ahrorjon va Gafurov tomonidan olib borilgan izlanishlarda fiskal va pul-kredit siyosati iqtisodiy rivojlanishning muhim omillari sifatida baholanib, ularning uyg'unligi institusional samaradorlikni oshirishi qayd etilgan [6], [7].

Umuman olganda, tahlil qilingan adabiyotlar fiskal va monetar siyosat uyg'unligi iqtisodiy barqarorlik va iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashda muhim nazariy va amaliy ahamiyatga ega ekanini ko'rsatadi. Ushbu ilmiy ishlanmalar mazkur tadqiqot uchun mustahkam nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda davlatning fiskal va monetar siyosati uyg'unligining iqtisodiy xavfsizlikka ta'sirini baholash maqsadida ikkilamchi ma'lumotlardan foydalanildi. Ma'lumotlar milliy statistika organlari, Markaziy bank va Moliya vazirligining rasmiy hisobotlari, shuningdek, xalqaro moliyaviy institutlarning ochiq statistik bazalaridan olindi. Tadqiqot doirasida fiskal siyosatni tavsiflovchi asosiy ko'rsatkichlar sifatida budget daromadlari va xarajatlari

tarkibi, budget taqchilligi hamda davlat qarzi dinamikasi tanlab olindi. Monetar siyosatni tahlil qilishda esa pul massasi hajmi, qayta moliyalash stavkasi, inflyasiya darajasi va kredit faolligi ko'rsatkichlari qo'llanildi. Olingan ma'lumotlar vaqt qatorlari asosida umumlashtirilib, ularning o'zaro bog'liqligi korrelyasion va taqqoslama tahlil usullari yordamida baholandi. Shuningdek, fiskal va monetar ko'rsatkichlarning iqtisodiy xavfsizlik indikatorlariga ta'sirini aniqlash uchun dinamik tahlil va iqtisodiy-statistik kuzatuv usullaridan foydalanildi. Ushbu yondashuvlar siyosat uyg'unligining makroiqtisodiy barqarorlikdagi o'rnini aniqroq aniqlash imkonini berdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Davlatning fiskal va monetar siyosati o'zaro uyg'unlashgan holda amalga oshirilganda, makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va iqtisodiy xavfsizlikni mustahkamlashda muhim institusional mexanizm sifatida namoyon bo'ladi. Iqtisodiy xavfsizlik tushunchasi nafaqat iqtisodiy o'sish sur'atlarini saqlab qolish, balki ichki va tashqi xatarlar sharoitida milliy iqtisodiyotning barqaror faoliyat yuritish qobiliyatini ta'minlash bilan ham bevosita bog'liqdir. Shu jihatdan fiskal va monetar siyosatning muvofiqlashtirilgan holda olib borilishi iqtisodiy xavfsizlikning asosiy tayanchlaridan biri hisoblanadi.

Fiskal siyosat davlatning budget orqali iqtisodiy jarayonlarga ta'sir ko'rsatish instrumenti bo'lib, u daromadlarni qayta taqsimlash, ijtimoiy majburiyatlarni moliyalashtirish va iqtisodiy faollikni qo'llab-quvvatlash vazifalarini bajaradi. Budget daromadlari va xarajatlarining oqilona muvozanati davlat moliyasining barqarorligini ta'minlaydi hamda iqtisodiy xavfsizlikka xizmat qiladi. Budget taqchilligining nazorat ostida saqlanishi, davlat qarzining maqbul darajada boshqarilishi va xarajatlarning ustuvor yo'nalishlarga yo'naltirilishi fiskal barqarorlikning muhim omillari sifatida qaraladi. Ushbu omillar iqtisodiy tizimning tashqi moliyaviy zarbalarga nisbatan chidamliligini oshirishga xizmat qiladi.

Monetar siyosat esa pul-kredit mexanizmlari orqali iqtisodiyotda narxlar barqarorligini saqlash, moliya bozorlarining uzluksiz ishlashini ta'minlash va investitsiya muhitini yaxshilashga qaratilgan. Pul massasi hajmining nazorat qilinishi, foiz stavkalarining iqtisodiy sharoitga mos ravishda belgilanishi hamda bank tizimi likvidligining barqarorligi monetar siyosatning asosiy yo'nalishlarini tashkil etadi. Inflyasiya darajasining maqbul chegaralarda saqlanishi aholi real daromadlarini himoyalash bilan birga, iqtisodiy xavfsizlikning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi.

Fiskal va monetar siyosat uyg'unligi, avvalo, makroiqtisodiy muvozanatni saqlash orqali namoyon bo'ladi. Agar fiskal kengayish monetar siyosat tomonidan yetarlicha qo'llab-quvvatlanmasa yoki aksincha, pul-kredit cheklolari budget siyosati bilan muvofiqlashtirilmasa, iqtisodiy beqarorlik xavfi yuzaga kelishi mumkin. Shu sababli ushbu siyosatlarning uyg'unligi iqtisodiy xavfsizlikka salbiy ta'sir etuvchi inflyasion bosimlar, moliyaviy nomutanosibliklar va iqtisodiy sikllarning keskinlashuvini oldini olishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Amaliy tahlillar shuni ko'rsatadiki, fiskal intizom va monetar barqarorlik o'rtasidagi muvozanat iqtisodiy tizimning ishonchligini oshiradi. Budget xarajatlarining rejalashtirilgan holda amalga oshirilishi va monetar siyosatning prognoz qilinadigan xarakterga ega bo'lishi iqtisodiy subyektlarning kutilmalarini barqarorlashtiradi. Bu holat investitsion faollikni oshirish, xususiyl sektor ishtirokini kengaytirish va iqtisodiy o'sish uchun qulay muhit yaratishga xizmat qiladi.

Iqtisodiy xavfsizlik nuqtayi nazaridan fiskal va monetar siyosat uyg'unligi moliyaviy resurslardan samarali foydalanish imkonini ham kengaytiradi. Davlat xarajatlarining ustuvor tarmoqlarga yo'naltirilishi va kredit resurslarining real sektor ehtiyojlariga mos ravishda taqsimlanishi ishlab chiqarish salohiyatini mustahkamlaydi. Bu jarayon iqtisodiy tuzilmaning diversifikatsiyalashuviga ham ijobiy ta'sir ko'rsatib, tashqi bozorlardagi o'zgarishlarga nisbatan moslashuvchanlikni oshiradi.

Fiskal va monetar siyosatning uyg'unlashuvi iqtisodiy xavfsizlikning ijtimoiy jihatlarini ta'minlashda ham muhim o'rin tutadi. Budget orqali ijtimoiy dasturlarni moliyalashtirish va monetar siyosat orqali inflyasiya darajasini nazorat qilish aholi farovonligini saqlashga xizmat qiladi. Ijtimoiy barqarorlik esa iqtisodiy xavfsizlikning ajralmas tarkibiy qismi bo'lib, uzoq muddatli iqtisodiy rivojlanish uchun zarur shart hisoblanadi.

Shuningdek, fiskal va monetar siyosat uyg'unligi tashqi iqtisodiy xavflarni kamaytirish nuqtayi nazaridan ham ahamiyatlidir. Tashqi qarz yuki, to'lov balansi holati va valyuta bozorida barqarorlik ushbu siyosatlarning muvofiqlashtirilgan holda olib borilishiga bevosita bog'liq. Davlat qarzining samarali boshqarilishi va monetar siyosatning ehtiyotkorona yuritilishi milliy valyuta barqarorligini qo'llab-quvvatlaydi hamda tashqi moliyaviy zarbalarning salbiy ta'sirini yumshatadi.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, fiskal va monetar siyosat uyg'unligi iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashda tizimli yondashuvni talab qiladi. Ushbu jarayonda institutlararo muvofiqlashtirish, siyosatlarning ochiqqligi va prognoz qilinadiganligi muhim ahamiyat kasb etadi. Davlat moliya organlari va pul-kredit siyosatini amalga oshiruvchi institutlar o'rtasidagi samarali hamkorlik iqtisodiy siyosatning izchilligini ta'minlaydi (1-jadval).

1-jadval. Davlat budjeti va qarz ko'rsatkichlarining 2023–2024-yillardagi dinamikasi¹

Ko'rsatkichlar	2024-yil	2023-yil
Budjet daromadlari (mlrd. so'm)	274 423	231 721,30
Budjet xarajatlari (mlrd. so'm)	310 926,20	281 097,40
Davlat tashqi qarzi (mln. so'm)	426 724 960	375 013 375
Davlat ichki qarzi (mln. so'm)	82 103 370	66 907 478
YalM (mlrd. so'm)	1 454 573,40	1 204 485,40

Jadval ma'lumotlari 2023–2024-yillarda davlat moliya tizimida sezilarli miqdoriy o'zgarishlar yuz berganini ko'rsatadi. Xususan, 2024-yilda budjet daromadlari 274 423 mlrd. so'mni tashkil etib, 2023-yilga nisbatan 42 701,7 mlrd. so'mga yoki qariyb 18,4 foizga oshgan. Bu holat iqtisodiy faollikning kengayishi, soliq bazasining mustahkamlanishi hamda fiskal tushumlar yig'iluvchanligining yaxshilanganidan dalolat beradi.

Shu bilan birga, budjet xarajatlari ham o'sish tendensiyasini namoyon etib, 2024-yilda 310 926,2 mlrd. so'mni tashkil qilgan. Bu ko'rsatkich 2023-yilga nisbatan 29 828,8 mlrd. so'mga yoki 10,6 foizga ko'pdir. Xarajatlar o'sishining daromadlar o'sishidan pastroq sur'atda bo'lishi fiskal siyosatda nisbiy muvozanatga erishilayotganini ko'rsatadi, biroq budjet taqchilligi saqlanib qolayotganini ham anglatadi.

Davlat tashqi qarzi 2024-yilda 426 724 960 mln. so'mni tashkil etib, 2023-yilga nisbatan 51 711 585 mln. so'mga oshgan. Tashqi qarz hajmidagi o'sish investitsion va infratuzilma loyihalarini moliyalashtirish bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Davlat ichki qarzi ham 82 103 370 mln. so'mga yetib, bir yil davomida 15 195 892 mln. so'mga oshgan. Bu holat ichki moliya bozorida resurslar jalb qilish faollashganini ko'rsatadi.

YalM hajmi 2024-yilda 1 454 573,4 mlrd. so'mni tashkil etib, 2023-yilga nisbatan 250 088 mlrd. so'mga o'sgan. YalMning sezilarli kengayishi davlat qarzi va budjet ko'rsatkichlarining iqtisodiy salohiyat bilan qoplanishini ta'minlashda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Umuman olganda, fiskal va monetar siyosatning uyg'unlashgan holda olib borilishi iqtisodiy xavfsizlikni mustahkamlash, makroiqtisodiy barqarorlikni saqlash va iqtisodiy rivojlanish uchun qulay shart-sharoit yaratishga xizmat qiladi. Ushbu uyg'unlik iqtisodiy tizimning ichki va tashqi xatarlarga nisbatan barqarorligini oshirib, milliy iqtisodiyotning uzoq muddatli rivojlanishiga zamin yaratadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan tahlillar davlatning fiskal va monetar siyosati o'rtasidagi uyg'unlik iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashda muhim tizimli omil ekanini ko'rsatdi. Ushbu siyosat yo'nalishlarining muvofiqlashtirilgan holda amalga oshirilishi makroiqtisodiy barqarorlikni saqlash, inflyasiya jarayonlarini nazorat qilish, moliyaviy resurslardan samarali foydalanish hamda iqtisodiy tizimning ichki va tashqi xatarlarga nisbatan chidamliligini oshirishga xizmat qiladi. Fiskal siyosat orqali budjet barqarorligini ta'minlash va ustuvor ijtimoiy-iqtisodiy vazifalarni moliyalashtirish imkoniyati yaratilsa, monetar siyosat orqali pul-kredit muhitining barqarorligi va iqtisodiy subyektlar ishonchi mustahkamlanadi. Mazkur uyg'unlik iqtisodiy xavfsizlikning moliyaviy, ijtimoiy va institutsional tarkibiy qismlarini kompleks tarzda qo'llab-quvvatlash imkonini beradi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, fiskal va monetar siyosat o'rtasidagi muvozanat iqtisodiy o'sishning barqarorligini ta'minlash bilan birga, iqtisodiy xavfsizlikka tahdid soluvchi nomutanosibliklarning oldini olishga xizmat qiladi. Ushbu jarayonda siyosatlarning izchilligi, prognoz qilinadiganligi va institutsional muvofiqlashtirilishi muhim ahamiyat kasb etadi. Davlat moliya organlari va pul-kredit siyosatini amalga oshiruvchi institutlar o'rtasidagi hamkorlik darajasi qanchalik yuqori bo'lsa, iqtisodiy siyosatning samaradorligi shunchalik ortadi.

Sohani yanada rivojlantirish va fiskal hamda monetar siyosat uyg'unligining iqtisodiy xavfsizlikka ijobiy ta'sirini kuchaytirish maqsadida quyidagi takliflarni ilgari surish maqsadga muvofiq:

1. Fiskal va monetar siyosat bo'yicha strategik qarorlarni ishlab chiqishda o'rta va uzoq muddatli makroiqtisodiy prognozlardan faol foydalanish amaliyotini kengaytirish, bu orqali siyosat qarorlarining barqarorligi va oldindan bashorat qilinuvchanligini oshirish.

2. Budjet siyosatini amalga oshirishda davlat xarajatlarning samaradorligini oshirish, ularni iqtisodiy xavfsizlikka bevosita ta'sir etuvchi ustuvor sohalarga yo'naltirish hamda fiskal intizomni mustahkamlash.

3. Monetar siyosat doirasida inflyasiya maqsadlarini fiskal siyosat parametrlariga mos holda belgilash va pul-kredit instrumentlaridan moslashuvchan foydalanish orqali narxlar barqarorligini ta'minlash.

4. Bank tizimi barqarorligini kuchaytirish, kredit resurslarining real sektor ehtiyojlariga yo'naltirilishini rag'batlantirish va moliyaviy vositachilik darajasini oshirish.

¹ <https://www.imv.uz/> sayti ma'lumotlari asosida muallif ishlanmasi

5. Fiskal va monetar siyosatni muvofiqlashtirish bo'yicha institusional mexanizmlarni takomillashtirish, davlat moliya organlari va pul-kredit siyosatini amalga oshiruvchi institutlar o'rtasida axborot almashinuvi hamda tahliliy salohiyatni kuchaytirish.

Umuman olganda, fiskal va monetar siyosat uyg'unligini izchil rivojlantirish iqtisodiy xavfsizlikni mustahkamlashning muhim sharti bo'lib, u milliy iqtisodiyotning barqaror va uzoq muddatli rivojlanishini ta'minlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. T. Martin, V. Ondra, K. Dominik. The Role of Fiscal vs Monetary Policy in Modern Economics. ResearchGate, 2022.
2. Fedajev, D. Pantović, I. Milošević va boshqalar. Evaluating the Outcomes of Monetary and Fiscal Policies in the EU in Times of Crisis: A PLS-SEM Approach. Sustainability, 2023.
3. S. Yeboah. A Systematic Review of the Relationship between Fiscal Policy and Monetary Policy: Interactions, Challenges, and Implications. MPRA Paper No. 117530, 2022.
4. P. HILBERS. Interaction of Monetary and Fiscal Policies. IMF eLibrary, International Monetary Fund.
5. A.A. Islomov, S. Xudoyberdiyev. Fiskal siyosat samaradorligi: nazariy va amaliy aspektlar. – "Iqtisodiyot va moliya", 2023, №5, 27–45 b.
6. Sh.M. Karimov. Fiskal va monetar siyosat uyg'unligi: makroiqtisodiy xulosalar. – "Iqtisodiyot tadqiqotlari", 2021, №4, 12–38 b.
7. O.A. Tursunov. Iqtisodiy xavfsizlik mexanizmlari va davlat siyosati. – "Bank ishbilarmonligi", 2023, №2, 88–108 b.
8. Ahrorjon, X. Gafurov. Iqtisodiy siyosatning rivojlanishida fiskal va pul-kredit siyosati. Herald Kokand University Journal, 2023.
9. N.G. Mom inov. Fiskal siyosat (PDF). Scribd (Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi), 2022.
10. R. Kopits. Fiscal Policy Rules. IMF eLibrary, International Monetary Fund, 1998.
11. Pavlina R. Tcherneva. Fiscal Policy for the Great Recession and Beyond. In After the Great Recession. Cambridge University Press.
12. Fiscal Responsibility and Budget Management Act, 2003. Parliament of India.
13. Interactions between Fiscal and Monetary Policies: A Brief History of a Long Relationship.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
